

3. Campbell C., Speldewinde C. Early Childhood STEM Education for Sustainable Development // Sustainability. – 2022. – Vol. 14. – № 3524. – DOI: doi.org/10.3390/su14063524 (дата звернення: 26.05.2026).

4. Жалдак М. І. STEM-освіта: сучасні підходи до організації навчання природничих дисциплін // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2022. – Т. 89, № 3. – С. 15–27.

5. The Global Achievement Gap: Why Even Our Best Schools Don't Teach the New Survival Skills Our Children Need / T. Wagner. – New York: Basic Books, 2014. – Режим доступу: cloudfront PDF copy (дата звернення: 26.05.2026).

UDC 378.4(477)(092)

Ivan Mirchuk (1891–1961): Researcher, Educator, and Rector (Marking the 135th Anniversary of His Birth)

Tetiana Havrylenko

V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, Kyiv
<http://orcid.org/0000-0001-9412-5805>

Abstract. *The theses examine Ivan Mirchuk's scholarly, pedagogical, and organizational activity within the Ukrainian émigré milieu of the twentieth century. The focus is placed on his role as a researcher, educator, and rector of the Ukrainian Free University, who contributed to preserving the continuity of Ukrainian higher education abroad.*

Keywords: *Ivan Mirchuk, Ukrainian Free University, Ukrainian emigration, higher education, scholarly and pedagogical activity.*

Іван Мірчук (1891–1961): науковець, викладач, ректор (до 135-річчя від дня народження)

Тетяна Гавриленко

*Державна науково-педагогічна бібліотека
України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ*
<http://orcid.org/0000-0001-9412-5805>

Анотація. *У тезах розглянуто науково-педагогічну й організаційну діяльність Івана Мірчука в українському еміграційному середовищі ХХ ст. Акцентовано його роль як науковця, викладача та ректора Українського Вільного Університету, який сприяв збереженню тягlosti української вищої освіти за кордоном.*

Ключові слова: *Іван Мірчук, Український Вільний Університет, українська еміграція, вища освіта, науково-педагогічна діяльність.*

2026 р. минає 135 років від дня народження Івана Мірчука – українського вченого, педагога, організатора вищої освіти та громадського діяча. Його постать доцільно розглядати не лише в історії української гуманітарної думки, а й у

ширшому контексті інтелектуального життя української еміграції ХХ ст. Після Першої світової війни І. Мірчук опинився поза межами України, однак еміграційний простір став для нього періодом тривалої академічної праці: від Відня і Праги до Берліна та Мюнхена. Його діяльність набула трьох взаємопов'язаних вимірів: науковця, викладача та ректора.

Науковий шлях І. Мірчука формувався в центральноевропейському академічному середовищі, де українська інтелігенція шукала можливості для продовження наукової праці в умовах бездержавності. Навчання у Віденському університеті, участь у діяльності віденської "Січі", спілкування з українськими студентськими й науковими колами, а також праця в австрійських архівах після Першої світової війни сприяли поєднанню його філософських студій із зацікавленням історією української культури [1, арк. 1].

У міжвоєнний період І. Мірчук увійшов до професорського складу Українського Вільного Університету. У травні 1921 р. він захистив габілітаційну працю з філософії "Метагеометрія та гносеологія", після чого обіймав посади викладача (1921), доцента (1922–1924), надзвичайного професора (1925–1930), а з 1930 р. – звичайного професора філософії [3, с. 285]. Ця академічна траєкторія засвідчує не лише його фахове зростання, а й стали включеність у систему української вищої освіти в еміграції. Водночас І. Мірчук був не кабінетним ученим, а науковцем-організатором, для якого дослідження, викладання й інституційна праця становили єдине ціле.

Особливо важливим етапом його діяльності став Український науковий інститут у Берліні. З 1926 р. І. Мірчук був пов'язаний із цією установою як професор, а в 1931–1945 р. очолював її як директор [3, с. 31]. Саме берлінський період рельєфно виявив його здатність поєднувати власну наукову працю з організацією українського академічного життя за кордоном. Під його керівництвом інститут став важливим осередком представлення української історії, культури й науки в німецькомовному середовищі. До кола його діяльності належали підготовка й видання наукових праць, монографій, українознавчих студій, а також німецько-українських словників. У такий спосіб І. Мірчук сприяв не лише розвитку української науки, а й її входженню до європейського інтелектуального простору.

Науковий доробок І. Мірчука охоплював історію української філософської думки, слов'янську філософію, культурологію, історіософію та проблеми української духовної традиції. Протягом першого десятиліття активної праці він опублікував понад 40 праць українською, чеською, польською, німецькою й англійською мовами [1, арк. 1–2]. Така багатомовність і тематична широта засвідчують його прагнення вивести українську проблематику за межі локального наукового обігу та представити її в загальноєвропейському контексті.

Як викладач І. Мірчук найповніше реалізував себе в Українському Вільному Університеті, з яким був пов'язаний від початку 1920-х рр. до останніх років життя. У різний час він викладав курси з філософії, етики, психології та педагогіки, брав участь у підготовці магістрів і докторів, підтримував молодих дослідників. Його педагогічна діяльність мала не лише освітнє, а й національно-репрезентативне значення: через університетську аудиторію він утверджував українську проблематику як складову європейського академічного простору.

Після Другої світової війни науковий і педагогічний авторитет І. Мірчука переріс у безпосередню відповідальність за інституційну долю Українського Вільного Університету в Мюнхені. З жовтня 1946 р. він виконував обов'язки ректора університету, а згодом неодноразово очолював його у 1947–1948, 1950–1954 та 1958–1961 рр. [2, арк. 1; 3, с. 188-200].

Як ректор І. Мірчук працював у час, коли українська професура мусила не лише відновити навчальний процес після воєнних потрясінь, а й забезпечити тяглість української вищої освіти в еміграції. Він репрезентував УВУ перед німецькими установами, згуртовував професорсько-викладацьке середовище, дбав про офіційне визнання та функціонування університету як академічної установи, що мала право надавати наукові ступені та дипломи. Його ректорство стало формою організаційного служіння українській науці й освіті поза межами Батьківщини [1, арк. 3].

Отже, постать Івана Мірчука поєднує три ключові виміри українського академічного життя в еміграції – науковий, педагогічний та організаційний. Як науковець він репрезентував українську гуманітарну традицію в європейському інтелектуальному просторі. Як викладач формував нові покоління українських студентів і підтримував тяглість університетської освіти поза межами Батьківщини. Як ректор забезпечував інституційне утвердження Українського Вільного Університету в повоєнному Мюнхені. Його діяльність засвідчує, що українська наука й освіта в еміграції не лише збереглися, а й продовжили розвиватися як частина європейської академічної традиції.

Список використаних джерел

1. Голят Р. Професор доктор Іван Мірчук: машинопис. Б. д. *Архів Українського Вільного Університету*. Ф. 4. Спр. 18. 3 арк.
2. Посвідчення на ім'я І. Мірчука в тому, що він почав працювати в УВУ: копія. 12.01.1946 р. Мюнхен. *Архів Українського Вільного Університету*. Ф. 4. Спр. 16. 1 арк.
3. *Universitas Libera Ucrainensis: 1921–2011* / Hrsg.: U. Patzke, M. Szafowal, R. Yaremko. München : Ukrainische Freie Universität, 2011. 828 S.